

«El creador pràcticament no necessita ningú. L'artista es pot fer amb un bon entrenament»

ENTREVISTA. Rosa Vives Piqués és catedrÀtica de pintura i gravat a la Facultat de Belles Arts de la Facultat de Barcelona, és una pintora i gravadora amb nombroses exposicions individuals i col·lectives, des de l'any 1980. Llicenciada en Història de l'Art, des del 20 de febrer de 2013 és membre de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi.

La seva infància i adolescència a Manresa la van marcar significativament, en haver-se criat en un bar-restaurant. Era coneguda popularment com la nena de la Pineda.

És cert que et deien la nena de la Pineda?

-Sí, per mi la vida d'aquells anys al restaurant va ser una gran experiència. Inicialment era un bar i els meus pares el van ampliar com a restaurant en incorporar-hi una finca del costat que era del metge Pons. Hi passava gent de totes les classes socials. Al bar, al matí, hi teníem els peixaters de Manresa i de la comarca, que esperaven que arribés el camió el peix, procedent de Sant Sebastià o Finisterre. A fer el cafè venia una colla de gent menestral i els pagesos de la comarca sobretot de Sant Mateu, amb el pastor Jeroni que ens portava maduixes del seu hort, els que esperaven el tren o el metge Isern que estava desterrat de Barcelona a conseqüència encara de la Guerra Civil, el metge Pons, que era veí; el Ricard Valls, que tenia la peixateria ben a prop... Recordo el seu fill Jordi, que després seria alcalde i aleshores tenia 2 anys. També l'advocat Marià Fontrodona, el Marià Padró, el senyor Serra casat amb una Feu, que em va acompanyar a Belles Arts per preguntar com s'havia de formalitzar la matrícula. Era adolescent i els pares em van deixar a mans d'un senyor gran. També era un funcionari de la Generalitat que l'havien desterrat a Manresa. Però en aquella època tot això no es deia. La policia estava sempre a casa. Era la secreta que controlava. Tot i així, a la nit, també havien passat maquis que seguien la via el tren cap a Berga. Nosaltres n'èrem conscients per les converses que tenien i acostumaven a deixar els diners sense preguntar quant valia i sempre deixaven propines i es posaven davant de la porta. S'havia donat el cas que de vegades quan havien acabat de sortir apareixia una parella de la guàrdia civil. No deixava de ser un trastorn, ja que sempre et quedava un sentiment de por. Fins i tot una vegada li van preguntar al pare si en coneixia un... Va ser una manera curiosa de criar-me.

Al voltant no hi havia també d'altres entitats?

-Sí. A sobre mateix del bar hi havia els membres del Biela Club i l'Associació de Xofers de Sant Cristòfol, amb Valentí Roqueta, Padró i Pons i tota la seva colla. Durant una època també recordo que teníem llogada una petita habitació per als del Tir al plat. Feien el cafè i la tertúlia dins el bar. Els de Biela Club organitzaven les diferents competicions de motos i tot sovint se m'emportaven perquè era la nena del cafè. Per exemple quan feien trial sempre se m'enduia un Salido, que després va ser un dels fundadors del Bàsquet Manresa, o un tal Ferreret. En aquella època el Salido encara no estava casat i sempre portava nòvies diferents. M'hi distreia, amb elles. Ramon Carreras, a qui dèiem el Rompa, hi treballava en una notaria...

Així doncs, quina és la Manresa del teu record?

-La definiria sobretot pel clima. A la novel·la *Nit de vetlla*, Jaume Serra Fontelles hi descriu el fred d'una manera extraordinària i els carrers els clava. També recordo moments de la gravació de la pel·lícula *Plácido*. Passejava molt sola i anava i venia sovint de la Cova sense cap mena de por. Recordo també que em vaig començar a ficar en llibreries: la Xipell, la Vergés i cal Torra, on es reunien unes quantes persones de signe catalanista que em van aconsellar la compra del primer diccionari català-castellà. Abans d'anar a l'institut, recordo que em tenia fascinateda la seva façana arquitectònica, però no l'ambient on es reflectien molt les diferències socials. D'amics d'aquella època recordo l'advocada Rosa Cornet, el Puig de les ametlles o el Jordi Camp.

Per què vas decidir anar a Barcelona?

-Per tenir més llibertat. Manresa tenia els defectes d'un poble i en canvi no tenia les virtuts d'una ciutat. Era molt tancada i pràcticament ens coneixíem tots. També per la il·lusió de vida, l'anhel era Barcelona per tenir més opcions diferents. També t'hi ajuda el destí.

Què t'agradava més de Manresa i com recordes el centre de la ciutat?

-M'agrada molt la Cova, més que la Seu. També la plaça Major, el Pou de la gallina pel seu misteri encantador, el carrer de Sobrerroca amb l'olor de bacallà i de les olives. També el carrer del Cap del Rec, on hi havia moltes botigues. El Born amb el Caribú i la xarcuteria de la cantonada, la carnisseria Fainé, una loteria que tenia força sort, la pastisseria l'Englantina, la sabateria Torras, els Tous, cal Morell, davant Las Vegas, on venien colònia a granel, una botiga de gra cuit i sobretot el quiosc de l'Arpa. Els famosos urinaris de Sant Domènec i la botiga de prisar roba de cal Playà. L'edifici de Cal Jorba, que era fantàstic, l'empori de la il·lusió, on ensenyaven les robes per fer els vestits a mida.

Ensenyament

Quins alumnes manresans recordes que hagin passat per les teves classes?

-Entre d'altres, ara mateix recordo en Soteras, que era molt colorista; Marcel Sellas, molt refinat, Josep Morral que feia classes a l'Escola d'Arts i Oficis, Alèxia Lleonart de qui recordo la seva bona oposició, ja que estava al tribunal, per entrar de professora també als Arts i Oficis, Lourdes Fisas, experimental i amb una especulació etèria de materials.

Com va sorgir el teu interès pel món de l'ensenyament?

-A Belles Arts havia estudiat pintura i gravat. Treballava amb un antiquari de Barcelona, però quan el catedràtic Jesús Fernández Darri va decidir anar-se'n a Madrid em va proposar com a professora substituïda. La meua intenció era pintar i ell m'oferia fer classes, però jo no em considerava aleshores prou preparada. M'ho vaig pensar i vaig aprofundir a fons en les tècniques del gravat, ja que a Barcelona n'hi ha molt pocs experts. A més del coneixement de la tècnica i de l'observació, de gran també em vaig llicenciar en Història de l'Art.

En què ha canviat l'ensenyament de l'art en general aquests darrers anys?

-Ha canviat en la mesura en què ho ha fet la societat mateixa. Diria que en els coneixements generals. Ara es fa èmfasi en els aspectes més socials i històrics en detriment d'una pèrdua de certes habilitats tècniques i d'un càlcul de temps. Tot és molt accelerat, fins i tot, el creixement del coneixement i les aptituds, sense respectar la ponderació que dona el temps. Es corre massa. No s'espera a tenir una seguretat necessària en l'ofici.

S'ensenyen les tècniques, però l'artista és innat?

-O es té talent o no se'n té. El creador pràcticament no necessita ningú. L'artista es pot fer amb un bon entrenament.

Així, un pintor avui, pot ser únicament autodidacta?

-Sí, més que mai, perquè té molts referents a la seva mà. Un títol universitari no el farà artista, tan sols et faulta per ensenyar. És el mateix cas que el de l'escriptor, que per escriure tampoc no ha de ser llicenciat en Filologia.

Quines tendències dominen actualment en el món artístic?

-Els corrents artístics són un vaivé constant. Diria que després d'un predomini de les tendències conceptuals a la pintura més clàssica que cohabitaven amb les modes visuals, que actualment s'imposen amb el seu propi llenguatge. Potser esmentaria el treball de Xavier Grau a Can Framis i el de Sancho al Tecla Sala amb pintura. Hi ha un interès per recuperar els noms clàssics de les avantguardes dels anys 80.

Com definiries la teva obra artística?

-De formació figurativa pels paràmetres clàssics de l'escola. Descobreixo d'altres maneres de treballar mitjançant els meus primers viatges, com un a París on vaig descobrir Rothko i l'espiritualitat que desprenia, que es podria transmetre a través del color. Però la meua pintura se'm fa molt difícil d'explicar. La meua obra intento que sigui rigorosa. És un acte d'honestedat. Faig el que em surt sense pressupostos. Ho deixo sobre la tela o el paper. No està desvinculat dels temes o dels *leitmotiv*. Seria deixar que el propi llenguatge plàstic vagi fluint. Tinc referents literaris, espirituals o històrics i també de l'observació, per exemple sobre una estampa japonesa que em fa propostes sobre el meu camp de treball.

Com va ser la teva primera exposició?

-Era l'any 1980 a l'Espai 10 de la Fundació Joan Miró. Recordo que hi vaig presentar una obra totalment abstracta on destacaven els camps de color. Va tenir molt bona crítica. Per exemple de José Milicua, un gran historiador de l'art que va morir el maig de l'any passat als 92 anys, que va definir la meua pintura com a mural intel·ligible si forma part d'un organisme arquitectònic. També va remarcar les meves arrels culturals basades en l'expressionisme abstracte nord-americà de Rothko, Clyfford Still, Newman o Reinhardt.

Quina va ser la teva intervenció en els gravats de Goya trobats a Vilanova?

-El Consell Comarcal del Garraf va proposar-me de fer l'estudi d'uns gravats que havien aparegut a la Masia d'En Cabanyes de Vilanova. Ho vaig analitzar i vaig arribar a la conclusió que efectivament eren uns gravats de Goya, en una edició molt bona. Això va portar a fer una taula rodona explicativa que va convocar reactors d'*El País* i de TV3. Encara ara al·lucino de la quantitat de periodistes que més tard o més d'hora hi van aparèixer. La notícia també es va escampar cap a *La Vanguardia*, que hi va dedicar una doble pàgina, i fins i tot Televisió Espanyola s'hi va interessar. Va ser notícia fins i tot a Bogotà. També *Regió7* em va demanar una explicació tècnica que és força complicada sobre l'estudi d'aquests bons gravats de Goya.

Hi ha tertúlies artístiques a Barcelona, com n'hi havia hagut històricament?

-Tan sols en els ambients particulars d'alguns artistes. Des de la Reial Acadèmia sí que un cop al mes es donen informacions sobre les novetats en el camp del patrimoni i de les exposicions que s'hi promouen.

Quines són les teves temàtiques preferides?

-La distància, el pas del temps i el viure mateix.

Picaresca

Per què hi ha tanta picaresca en el món de l'art?

-Perquè és un producte que es compra i es ven. Des del moment que es posa al mercat es crea una especulació com qualsevol altre producte, amb la diferència que és més difícil de controlar. Sovint hi corre el diner negre per tal d'evadir impostos. El fet que les transaccions siguin més particularitzades ajuda a crear aquesta picaresca.

El mecenes continua sent una figura cabdal per al sorgiment de nous talents?

-Penso que encara és necessari. Tot i que és una figura que està vinculada amb la qüestió dels impostos i que s'hauria de contemplar en la nova llei del mecenatge. El mecenes és necessari tant per als artistes com per a les institucions, i més en uns moments en què els bancs han deixat de col·laborar.

Les principals obres artístiques han d'estar als museus?

-Penso que han de ser visibles, ja sigui en museus o d'altres llocs públics per al gaudi social i del major nombre de públic possible. Pel seu valor ha de transcendir a l'ús social més que a la privacitat d'una col·lecció particular. Precisament, per treure l'obra del món de l'especulació. El lloc públic afavoreix el patrimoni públic.

Et sembla adequada l'actual política de llogar el MNAC a indis rics?

-No em sembla malament, sobretot davant la crisi, ja que poden conservar millor el que tenen i estudiar-ho, on sí que els podem criticar. Si parlem de mala gestió no ens hauríem d'oblidar de la que va fer Jordi Solé Tura quan era ministre de Cultura socialista, que va deixar prendre tots els quadres de Dalí, quan va morir i van passar al Reina Sofia de Madrid. Ara Barcelona viu de l'obra de Gaudí.

Crítica

Quin paper li correspon actualment al crític d'art?

-Em sembla que des de fa temps no n'hi ha de crítica. Com a molt es fan unes descripcions monòtones, summament avorrides i sovint mal redactades. Prolifera els comissaris o curadors, que n'hi ha de bons i de dolents. Fan una feina més o menys crematística segons el nom que tenen. En aquest sentit hi ha dos manresans a remarcar: Jaume Oliveras que és un bon historiador de l'art i un dels crítics a salvar, com també Pilar Parcerisas.

Per què van de baixa les sales d'exposicions públiques?

-Les sales d'exposicions s'han apagat en el moment en què la crítica no existeix. Per tant, estem en un panorama fatal. Ara bé, també em sembla que d'un moment a l'altre ha de remuntar tot, perquè és evident que sense art la gent pot viure.

Escultures

Les ciutats, en general, haurien de tenir més escultures als carrers?

-En aquest sentit, penso que Barcelona està prou bé, sobretot arran de les Olimpíades del 1992, ja que ens han quedat escultures de nivell internacional. Potser haurien de ser més variades i buscar l'harmonia amb l'entorn, però són punts de referència dins del disseny urbà i donen una marca de ciutat.

El perfil

Rosa Vives Piqué neix a Manresa el 28 de juny de 1949, a la Pujada Roja. El seu pare, Florenci, va treballar durant molts anys com a cambrer al restaurant La Pineda i la seva mare, Filomena, era mestressa de casa i també va servir a la barra del restaurant, on a la Rosa se l'anomenava popularment la nena de la Pineda. Vivien a sobre: "M'he criat mirant les muntanyes de Montserrat i sentint el soroll del Carrilet". Quan van començar el negoci, l'amo era Jaume Dedeu fins que l'any 1956 se'l va traspasar i en Vives en va ampliar l'espai amb dependències del metge Pons. "El 1973, el meu pare va morir d'un infart darrere la barra i el 1975 la família vam traspasar el bar a un cambrer de Montserrat". Va començar a anar al col·legi dels Infants, però al cap de pocs dies, ja va passar a la Renaixença amb la senyoreta Tresseras. Després va anar a l'Acadèmia Rial que disposava de dos edificis al carrer Guimerà, on va estudiar Comerç. Fa fins el sisè de batxillerat al Lluís de Peguera i al vespre estudia pintura i dibuix amb el professor Hurtado a l'escola d'Arts i Oficis de la Renaixença. Després de fer el primer curs de Magisteri a Barcelona, ingressa a l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi, avui Facultat de Belles Arts de la

Universitat de Barcelona, on es va llicenciar el 1973. La seva formació és figurativa, amb paràmetres clàssics. El 1975 hi comença a impartir classes de gravat com a catedràtica interina fins que el 1987 obté la càtedra per oposicions. També el 1975 comença els estudis d'Història de l'Art i es llicencia cinc anys després. Fa classes de Teoria del gravat i classes pràctiques sobre el seu ensenyament. Fa diverses estades a gabinets i tallers de gravat de Madrid, on també visita el Museu del Prado, "aleshores buit, sense gent ni turistes, però molt romàntic", i a Nova York, el 1981 amb una beca del Ministeri de Cultura per ampliar estudis de gravat. "M'interesso sobretot pel gravat antic, visito la Biblioteca pública i l'important taller i gabinet de gravats del Metropolitan". Fa pràctiques a la tarda. Visita el MOMA, el Guggenheim i la Col·lecció Fricke, on estudia la part més històrica. Li serà d'una utilitat extraordinària a l'hora de posar-se al dia. També va a Londres, Amsterdam i París. Rembrandt i Velázquez seran dos dels seus referents del món de l'art, en la seva obra.

A París hi fa el primer viatge el 1972 amb una exposició de Rothko que la trasbalsa, "per l'espiritualitat, el sentiment i l'emoció a través del color". Anys després passa per l'Atelier 17 de Hayter i pel taller litogràfic Imprimerie Mourlot, on el cromista Henri Deschamps li explica anècdotes viscudes amb Picasso i Miró. Reviu la història viva del gravat del segle XX quan passa de Montparnasse a Montmartre a visitar l'Atelier Lacourière-Frélaut. La seva primera exposició significativa té lloc del 20 de febrer al 9 de març de 1980 a l'Espai 10 de la Fundació Joan Miró de Barcelona, "sala que potenciava especialment els artistes joves". A Manresa la seva primera exposició es va fer del 12 de juny al 12 de juliol de 1987 a la Sala Manresa de la Fundació Caixa de Barcelona. El 1996 agafa un any sabàtic de la Facultat i fa una estada de 20 dies a Nova York. Del 2000 al març del 2012 cuida de la seva mare i li falta temps per poder dedicar-se a la creació artística. A partir del Nadal del 2013 ha tornat a agafar els pinzells. Havia fet alguns gravats, però no s'havia pogut dedicar al color i la pintura. Des del 20 de febrer de 2013 és membre de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts